

Karolina Molik
(Uniwersytet Wrocławski)

POMIĘDZY PRAWEM A SYSTEMEM *IE* – ABORCJA W JAPONII

ABSTRACT

BETWEEN LAW AND THE *IE* SYSTEM – ABORTION IN JAPAN

Abortion is a very controversial topic in Poland. Its legality and the restrictions thereof are divisive for both the academic circles and laypeople. Is the situation similar in Japan? What is the origin of the current legislation? Are the regulations different from those in Poland? How so, if yes? This presentation will analyze the legal conditions for abortion in Japan. Both medical and legal aspects will be discussed. Furthermore the Author will try to draw a correlation between a high abortion rate and the attitude towards birth control. Where does abortion fit within the *ie* system?

KEYWORDS: abortion, Japan, *mizuko*, family, laws on protection of motherhood.

---

1. Wstęp

Aborcja to temat budzący w Polsce wiele emocji i kontrowersji. Jej dopuszczalność oraz granice prawne dzielą zarówno środowiska naukowe jak i zwykłych obywateli. Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie problematyki tego zagadnienia w Japonii. Celem zrozumienia dzisiejszego nastawienia Japończyków do aborcji, niezbędnym jest przeanalizowanie genezy obecnych regulacji prawnych dotyczących aborcji. Ze względu na różnice zarówno historyczne jak i kulturowe przyjęte rozwiązania mogą różnić się od tych, obowiązujących w Polsce. Temat ten zostanie przedstawiony w aspekcie medyczno-prawnym, oraz ze szczególnym

uwzględnieniem aspektu społecznego. Japonia, to kraj w którym podstawową jednostką społeczną jest rodzina. Gdzie zatem w społeczeństwie funkcjonującym w ramach systemu rodzinnego *ie* wpisuje się aborcja?

2. Zarys historyczny regulacji prawnych dotyczących aborcji w Japonii

Aby w pełni zrozumieć współczesne regulacje prawne oraz stosunek społeczny do aborcji w Japonii, należy prześledzić historyczny zarys zmian, które doprowadziły do obecnego stanu.

Japonia jest krajem, w którym bardzo długo aborcja była nieuregulowana prawnie. Co nie jest zakazane, jest zatem legalne. Pierwsze zmiany w tej materii nastąpiły stosunkowo późno, gdyż dopiero w XIX w. Mówiąc o tej epoce należy mieć na uwadze fakt, iż to właśnie w tym okresie Japonia zakończyła okres izolacji. Państwo otworzyło swoje granice w 1854 r.¹ Nie można zatem wykluczyć wpływów zachodnich wzorców na kolejne rozwiązania prawne, które nastąpiły po zakończeniu *sakoku*².

Warto zaznaczyć w tym miejscu, iż pierwsza regulacja prawna dotycząca zagadnienia aborcji powstała jeszcze przed rokiem 1854. W 1842 r. szogunat zakazał aborcji na terenie ówczesnego Edo. Było to prawo obowiązujące jedynie lokalnie i dopiero po kilkunastu latach, w 1869 r. za sprawą Cesarza Meiji³ prawo to objęło cały kraj. W tym samym czasie nazwę miasta Edo zmieniono na Tokyo i ustanowiono je nową stolicą państwa. Wprowadzane prawo antyaborcyjne było co do zasady prawem martwym. Jeśli już dochodziło do jego ścigania i egzekucji, to tylko w dwóch przypadkach. Po pierwsze wtedy gdy, ciąża była wynikiem zdrady małżeńskiej, bądź jeśli kobieta zmarła na skutek przeprowadzonego zabiegu przez osobę trzecią⁴.

Dużym czynnikiem napędowym owych zmian prawnych, była ówczesna myśl polityczna, według której to duży przyrost naturalny świadczył

1 K.G. Henshall, *Historia Japonii*, Bellona 2011, s. 85 i n.

2 Dosłowne tłumaczenie wyrażenia „sakoku” oznacza „kraj zamknięty”. Wrażeniem tym określano politykę izolacji w Japonii w latach 1633–1845.

3 Cesarz Japonii panujący w latach 1868–1912.

4 T. Norgren, *Abortion before Birth Control: The Politics of Reproduction in Postwar Japan* Princeton, NJ: Princeton University Press 2001 s. 23–24.

o potencjale militarnym danego kraju oraz zwiększał jego wpływy polityczne na arenie międzynarodowej⁵.

Jedenaście lat później, w 1880 r. uchwalono pierwszy Kodeks Karny, który to utrzymał w mocy całkowitą delegalizację aborcji w Japonii⁶. Co ważne, ustawodawca ustanowił odpowiedzialność karną za dokonanie aborcji zarówno wobec kobiet poddających się procederowi jak i wobec tych, którzy udzielili jej pomocy lub uczestniczyli w wykonaniu zabiegu. Surowość kar za dopuszczenie się tego przestępstwa wzrastała na przestrzeni lat. Miały one charakter odstrasżający i w konsekwencji doprowadził do prawie całkowitego zaprzestania wykonywania tego zabiegu na „czarnym rynku”. W kolejnym Kodeksie Karnym z 1907 r., obowiązującym po dziś dzień, ustanowiono karę do roku pozbawienia wolności dla kobiety poddającej się zabiegowi oraz do 7 lat pozbawienia wolności dla lekarzy wykonujących zabieg. Tym samym od 1880 r. nieprzerwanie, aż do chwili obecnej, uznaje się aborcję za nielegalną na terenie całej Japonii.

Nie oznacza to jednak, iż w Kraju Kwitnącej Wiśni nie można wykonać tego zabiegu w majestacie prawa. Twardą politykę antyaborcyjną złagodzano poprzez wprowadzenie prawnie regulowanych odstępstw od Kodeksu Karnego. Pierwszy ustawowy wyjątek został ustanowiony w formie prawnego precedensu w 1923 r.⁷ Zezwalał on na przeprowadzenie aborcji przez lekarza w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia kobiety. Jeśli po dokonaniu zabiegu uznano by, że takiego zagrożenia nie było, bądź nie było one bezpośrednie, zarówno lekarz jak i kobieta ponieśliby konsekwencje prawne⁸.

Dopiero sytuacja Japonii po II Wojnie Światowej złagodziła obowiązujące wówczas prawo aborcyjne. Było to spowodowane tym, iż wyniszczony po wojnie kraj w obliczu ciągłego wzrostu populacji, nie był w stanie zapewnić należytej opieki swoimi obywatelom. I tak w roku 1948 r. ustawodawstwo japońskie uchwaliło Ustawę o Ochronie Eugenicznej, która zezwoliła na odstępstwa aborcyjne. Ustawa ta zezwalała na dokonanie zabiegu w czterech przypadkach. Po pierwsze, jeśli jedno z rodziców cierpiało na dziedziczną chorobę fizyczną bądź psychiczną, lub też na niedziedziczną chorobę psychiczną. Kobieta mogła dokonać aborcji

---

⁵ *Ibidem.*

⁶ Supreme Court of Japan, *Outline of Criminal Justice in JAPAN*, 2016, s. 4.

⁷ T. Norgren, *Abortion before...*, *op. cit.*, s. 28.

⁸ *Ibidem.*

w majestacie prawa również wtedy, gdy poczęte dziecko było owocem gwałtu. Trzecie odstępstwo stanowiła sytuacja, gdy ciąża wiązała się z poważnym zagrożeniem dla zdrowia i życia kobiety. Ostatnia przesłanka miała charakter ekonomiczny – zabiegu można było dokonać, jeśli rodzina nie byłaby w stanie utrzymać kolejnego członka rodziny⁹.

Z jednej strony należy tu mówić o wielkim przełomie na polu regulacji prawnych dotyczących aborcji, szczególnie ze względu na zorientowanie ustawodawcy na zdrowie kobiety. Z drugiej jednak strony nie można zapomnieć o tym, iż Ustawa o Ochronie Eugenicznej została skrytykowana na szeroką skalę, ze względu na dyskryminacyjne podejście do osób niepełnosprawnych w społeczeństwie. Niektórzy zarzucali również ustawie, iż sprowadza kobiety tylko do roli matek. Co biorąc pod uwagę, fakt iż w owym czasie otrzymały one prawa wyborcze w Japonii, nie było pozytywnie odbierane¹⁰. Mając na uwagę powyższe, podjęto decyzje o konieczności zmiany i tak w 1996 r. powołano do życia funkcjonującą po dziś dzień Ustawę o Ochronie Macierzyństwa¹¹.

3. Stan *de lege lata* czyli aborcja we współczesnej Japonii

Obecnie kwestia aborcji w Japonii jest regulowana przez dwa akty prawne. Pierwszym z nich jest wspomniany już wcześniej Kodeks Karny z 1907 r. Przedmiotowe przepisy niniejszych rozważań zostały ujęte w Rozdziale XXIX Kodeksu. Rozdział ten, składa się z pięciu artykułów. Podobnie jak we wcześniejszym Kodeksie Karnym regulują one odpowiedzialność karną nie tylko kobiety, która dokona aborcji lecz także innych uczestników przestępstwa. Zagrożenie wynikające z art. 214–216 zostało ujęte w tabeli 1¹².

⁹ M. Kato, *Abortion still key birth control*, The Japan Times, <https://www.japantimes.co.jp/news/2009/10/20/reference/abortion-still-key-birth-control/#.WrQAQ4jwZ-Pb> [dostęp: 24.02.2018].

¹⁰ T. Norgren, *Abortion before...*, *op. cit.*, s. 28.

¹¹ Y. Ohashi, *Eugenic Laws and the Criminalization of Abortion in Japan*, CGS Newsletter, http://web.icu.ac.jp/cgs_e/2015/09/nl018-06.html [dostęp: 24.02.2018].

¹² *PENAL CODE (Act No. 45 of 1907)*, <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf> [dostęp: 30.03.2018].

Tabela 1. Penalizacja aborcji w Kodeksie Karny na podstawie art. 212–216¹³.

Nr artykułu	Kwalifikacja czynu	Zagrożenie
212	Spowodowanie przez kobietę ciężarną aborcji przy użyciu preparatów medycznych lub innych środków.	Kara do roku pozbawienia wolności.
213	Wykonanie aborcji, za zgodą kobiety ciężarnej, przez osobę trzecią.	Kara do 2 lat pozbawienia wolności. W wypadku utraty życia bądź zdrowia kobiety wymiar kary wynosi od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności.
214	Wykonanie aborcji, za zgodą kobiety ciężarnej, przez osobę posiadającą wykształcenie medyczne.	Kara od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności. W wypadku utraty życia bądź zdrowia kobiety wymiar kary wynosi od 6 miesięcy do 7 lat pozbawienia wolności.
215	Wykonanie aborcji bez zgody kobiety ciężarnej.	Kara od 6 miesięcy do 7 lat pozbawienia wolności. Karze podlega również usiłowanie.
216	Wykonanie aborcji, bez zgody kobiety ciężarnej ze skutkiem utraty jej życia bądź zdrowia.	Kara wynikać będzie zależnie z przepisów regulujących spowodowanie śmierci bądź uszczerbku na zdrowiu.

Drugim aktem jest Ustawa o Ochronie Macierzyństwa, która zastąpiła opisaną już wcześniej Ustawę o Ochronie Eugenicznej. Gwarantuje ona prawo do przeprowadzenia zabiegu aborcyjnego w sytuacjach gdy: ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej, ciąża jest wynikiem przestępstwa zgwałcenia lub też wystąpią istotne powody ekonomiczno-socjalne¹⁴. Co ważne nie trzeba być obywatelem Japonii, by skorzystać ze wskazanego stanu prawnego.

¹³ Tabela własna wykonana na podstawie PENAL CODE (Act No. 45 of 1907), <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf> [dostęp: 30.03.2018].

¹⁴ T. Norgren, *Abortion before...*, *op. cit.*, s. 5.

Pierwsze dwie przesłanki są tożsame z tymi występującymi w polskim ustawodawstwie. Stanowią one utrzymanie rozwiązań prawnych przyjętych we wcześniejszych latach. Ze względu na swój swoisty charakter ochronny, nie budzą one większych kontrowersji. Sytuacja ma się jednak odmiennie w przypadku przesłanki ekonomiczno-socjalnej. Odstępstwo to, budzi sporo wątpliwości szczególnie w krajach, w których aborcja jest całkowicie zakazana. Z jego powodu w latach 50 i 60 Japonia zyskała miano raju aborcyjnego. Różnice między poglądami Zachodu a Japonii, w tej kwestii mogły wynikać z tego, iż w przeciwieństwie do Zachodu, w Kraju Kwitnącej Wiśni aborcja nie była nigdy wiązana z żadnym religijnym tabu¹⁵.

Statystyki pokazują, iż pomimo tendencji spadkowych, aborcja w dalszym ciągu stanowi główny środek kontroli urodzeń w kraju. Przyjmuje się, że rocznie w Japonii wykonywane jest około 300 000 aborcji¹⁶. Jest to wysoki wskaźnik, szczególnie biorąc pod uwagę, iż kraj ten boryka się z problemem starzejącego się społeczeństwa. Według raportów z 2014 r. kobiety, które poddały się aborcji stanowiły ponad 15% wszystkich obywateli Japonii¹⁷.

Przyczyny tak dużej ilości zabiegów aborcyjnych należy szukać w dwóch miejscach. Po pierwsze, aborcja ma udokumentowaną, długą „tradycję”. W feudalnej Japonii nie była ona zakazana i w związku z brakiem negatywnych zabarwień prawnych i religijnych społecznie akceptowana. Po drugie, bardzo długo środki antykoncepcyjne były zakazane w Japonii. Należy przytoczyć tu dla przykładu prezerwaty, które stały się ogólnodostępne w 1948 r. Środki antykoncepcyjne doustne wprowadzono na rynek japoński, dopiero 1999 r. Co ciekawe, zostały one bardzo negatywnie przyjęte przez Japończyków. Uważano, iż powodują one wiele skutków ubocznych i zaburzają naturalną, biologiczną równowagę kobiecego ciała¹⁸. Tak zwane tabletki „po” są z kolei do dziś niedostępne w Japonii.

---

¹⁵ M. Kato, *Abortion still key...*, *op. cit.*

¹⁶ *Ibidem.*

¹⁷ R. Johnston, *Historical abortion statistics, Japan*, Johnston's Archive, <http://www.johnstonsarchive.net/policy/abortion/ab-japan.html> [dostęp: 18.02.2018].

¹⁸ S. Kakuzaki, *Birth control pills in Japan and other contraceptives – A basic guide*, Healthy Tokyo, <https://healthytokyo.com/blog/birth-control-pills-in-japan-and-other-contraceptives-a-basic-guide/> [dostęp: 17.02.2018].

4. Medyczne aspekty aborcji

Jeśli kobieta spełnia ustawowe przesłanki prawne, dalsza procedura wygląda następująco. Koniecznym jest umówienie się na odpowiednią konsultację do placówki medycznej. Nie każda placówka, posiada jednak stosowne uprawnienia. Tylko lekarze posiadający specjalne państwowe uprawnienie mogą przeprowadzać legalnie zabieg aborcyjny. Nie oznacza to jednak, iż dostęp do takich placówek jest utrudniony¹⁹.

Udając się do placówki trzeba posiadać ze sobą zgodę ojca nienarodzonego dziecka. Zgoda może być złożona osobiście, ustnie lub też w formie pisemnego oświadczenia. Konieczność ta wynika z art. 14 Ustawy o Ochronie Macierzyństwa, który stanowi, iż w celu przeprowadzenia zabiegu aborcyjnego koniecznym jest uzyskanie zgody matki oraz ojca nienarodzonego dziecka. W przypadku osoby niepełnoletniej konieczne są zgody jej rodziców²⁰. Jeśli ojciec nienarodzonego dziecka nie żyje, znajduje się w stanie wyłączającym możliwość złożenia oświadczenia woli lub jest nieznany, wówczas można pominąć wymóg uzyskania jego zgody²¹.

Tabela 2. Przebieg ciąży a możliwość i koszty zabiegu aborcji w Japonii²²

Weeks	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28					
Months	First month			Second month				Third month				Fourth month				Fifth month				Sixth month				Seventh month										
Abortion terms								Early term abortion				Mid-term abortion								Cannot abort in Japan														
Possible price (varies depending on the clinic)								About ¥100,000–¥150,000				About ¥200,000–¥400,000																						
Hospitalization requirements								Out patient procedure or up to 2 day hospitalization				Around 1 week hospitalization																						

Zabieg aborcyjny nie jest zabiegiem wykonywanym w ramach ubezpieczenia zdrowotnego. Przerwanie ciąży może nastąpić do 22 tygodnia

¹⁹ S. Kakuzaki, *Abortion in Japan – What you need to know*, Healthy Tokyo, <https://healthytokyo.com/blog/birth-control-pills-in-japan-and-other-contraceptives-a-basic-guide/> [dostęp: 17.02.2018].

²⁰ W Japonii za wiek osiągnięcia pełnoletności przyjmuje się ukończenie 20 roku życia.

²¹ *Maternal Health Act (Act No. 156 of July 13, 1948)*, <http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=2603&cvm=04&re=02> [dostęp: 31.03.2018].

²² S. Kakuzaki, *Abortion in Japan – What you need to know*, Healthy Tokyo, <https://healthytokyo.com/blog/birth-control-pills-in-japan-and-other-contraceptives-a-basic-guide/> [dostęp: 17.02.2018].

jej trwania. Po tym czasie jest to nielegalne, za wyjątkiem sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia kobiety. Aborcja dokonana przed 12 tygodniem wiąże się z koniecznością niewielkiego nadzoru medycznego po jego przeprowadzeniu. Jej standardowy koszt to 100 000–150 000 yenów, czyli od 3 200 do 4 800 zł. Zabieg wykonany po 12 tygodniu, jest bardziej obciążający dla zdrowia kobiety i wiąże się z około tygodniową hospitalizacją. Ceny za ten rodzaj procedury medycznej wahają się od 200 000 do 400 000 yenów. W przeliczeniu na polską walutę jest kwota pomiędzy 6 400 a 25 600 zł²³. Patrząc na podane ceny w złotówka, koszty te zdają się być niezwykle wysokie. Jednak w ramach osiągniętych zarobków przez Japończyków, nie są one szczególnie wygórowane i nie obciążają znacznie budżetu domowego.

Główny powodem podjęcia decyzji o przerwaniu ciąży jest brak związku małżeńskiego pomiędzy rodzicami nienarodzonego dziecka²⁴. W kraju, który funkcjonuje w ramach systemu rodzinnego nie jest łatwo być samotnym rodzicem, nie tylko ze względów ekonomicznych, ale również z powodu krytycyzmu społecznego. Często dzieci wychowane tylko przez jednego rodzica są zaszufadkowane jako pochodzące ze „złych rodzin”²⁵. Bardzo często w ich domach panuje bieda, a rodzic jest ciągle nieobecny ze względu na konieczność samodzielnego utrzymania rodziny. Dla samotnych rodziców są tworzone specjalne grupy wsparcia, które mają im pomóc w radzeniu sobie z ich trudną sytuacją. Nie jest to jednak łatwe, ze względu na negatywną ocenę społeczną samego zjawiska. Z tego powodu w Japonii jest bardzo mały odsetek nastoletnich ciąż. Zazwyczaj rodzice wyrażają zgodę na aborcję z troski o przyszłość i karierę nieletniego dziecka.

Drugą najczęściej podawaną przyczyną aborcji są trudności finansowo-ekonomiczne, stanowiącą powód 16% wszystkich zabiegów. Rodzice dziecka deklarują iż nie są w stanie zapewnić mu wystarczających dóbr materialnych.

Przekrój wiekowy kobiet poddających się aborcji jest bardzo szeroki. Największą grupę stanowią kobiety w wieku od 20 do 24 roku życia. Za nimi plasują się kobiety z grupy wiekowej 40+.

---

²³ *Ibidem*.

²⁴ M. Kato, *Abortion still key...*, *op. cit.*

²⁵ A. Fifield, *In Japan, single mothers struggle with poverty and a 'culture of shame'*, „Washington Post”, https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/in-japan-single-mothers-struggle-with-poverty-and-with-shame/2017/05/26/01a9c9e0-2a92-11e7-9081-f5405f56d3e4_story.html?utm_term=.987d8c4a50b5 [dostęp: 31.03.2018].

5. Ujęcie społeczne zagadnienia

Pomimo wielu przemian i odejścia od tradycyjnego, wywodzącego się jeszcze z czasów feudalnych *ie*, ku jego bardziej nowoczesnemu obliczu – wartości rodzinne są nadal niezwykle ważne dla Japończyków²⁶. Podstawową jednostką społeczną stanowi właśnie rodzina. Do dnia dzisiejszego w świadomości Japończyków istnieje przekonanie, iż do 30 roku życia należy wejść w związek małżeński celem stworzenia *ie* oraz *kazouku*²⁷.

Życie codzienne oraz relacje społeczne w Japonii są ukształtowane przez „grzeczność” określaną jako *keigo*. Istnieje bardzo wyraźny podział na to co wypada w miejscu publicznym, a co w zaciszu domowym. Sprawy prywatne czy rodzinne rzadko są omawiane w szerszym gronie. W towarzystwie nie wypada poruszać tematów kontrowersyjnych, mogących prowadzić do nieprzyjemnych dla rozmówców sytuacji. Aborcja jest zaliczana do spraw, których nie porusza się na forum publicznym. Zapytany o nią wprost Japończyk odpowie zapewne *kawaisou*²⁸ co stanowi wyraz współczucia dla osób, które zmuszone były podjąć tą trudną decyzję. Społeczeństwo postrzega bowiem aborcję jako sprawę prywatną. Jest ona odbierana neutralnie i nie podlega ocenie społecznej. Nie oznacza to, tego iż Japończycy nie posiadają swoich indywidualnych przekonań w tej materii, jednak w codziennej rozmowie nie dadzą tego odczuć rozmówcy²⁹.

Tak jak już wspomniano, decyzja dotycząca aborcji stanowi w Japonii prywatną sprawę. Nie jest to decyzja łatwa czy prosta. Odzwierciedleniem rozterek związanych z aborcją, jest buddyjski rytuał *mizuko kuyo*. Pierwsze udokumentowane wzmianki o nim pochodzą z 1970 r. Jest on dedykowany nienarodzonym dzieciom, które nie przyszły na świat z powodu poronienia, aborcji oraz tym które urodziły się martwe. Termin *mizuko* oznacza dosłownie „dzieci wody”. Legenda o pochodzeniu rytuału ma różne wersje. Jedną z bardziej popularnych z nich przedstawia następującą wersję wydarzeń. W buddyjskim systemie wiary karma ogrywa bardzo ważną rolę. Ilość zgromadzonej dobrej karmy w czasie życia decyduje o kolejnym miejscu

26 B. Jelonek, *Japońskie pojęcie ie*, http://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/64701/10_Jelonek_Barbara_Japonskie_pojecie_ie.pdf [dostęp: 28.03.2018].

27 Obserwacja własna autorki wykonana podczas pobytu w Japonii w roku 2013. *Ie* występuje tu jako określenie jednostki społecznej, rodu. *Kazoku* oznacza rodzinę w tradycyjnym tego słowa znaczeniu.

28 Dosłownie tłumacząc: jakie to smutne/ biedna osoba.

29 Obserwacja własna autorki wykonana podczas pobytu w Japonii w roku 2013.

w cyklu reinkarnacji. Niestety nienarodzone dzieci w związku z brakiem możliwości zdobycia karmy, trafiały po zakończeniu swego istnienia do świata demonów. Jedynym dla nich ratunkiem było przepłynięcie przez rzekę oddzielającą złe miejsce od dobrego miejsca. Droga na drugi brzeg prowadziła wprawdzie, gdyż demony pilnie strzegły mostu między krainami. Z powodu słabych ciał były więc skazane na wieczną tułaczkę wzdłuż rzeki. Ich udręk trwałaby pewnie wiecznie, gdyby nie pewien buddyjski mnich. Widząc bezskuteczny wysiłek dzieci postanowił im pomóc i przechytrył demony. Jako mnichowi było mu wolno przekroczyć most, przeszedł więc na drugi brzeg i w rękawach swojej szaty ukrył nienarodzone dzieci. Następnie przemiecił je do lepszego miejsca. Według legendy *Jizo* po dziś dzień przemyka się pod samym nosem demonów i ratuje dzieci³⁰.

Rytuał ten ma zatem nie tylko ułatwić rodzicom pogodzenie się ze swoją decyzją. Przede wszystkim ma on na celu zapewnienie spokoju nienarodzonemu dziecku. Tu należy zadać sobie pytanie na czym tak właściwie polega rzeczony ceremoniał. Rodzina, która jest zainteresowana *mizuko kuyo* składa specjalny datek w świątyni, w zamian który to otrzymuje posąg Mizuko Jizo. Jest to niewysoki posążek, który zwyczajowo ubierany jest przez bliskich nienarodzonego dziecka w czerwoną część garderoby np. czepek czy śliniak. Posąg jest miejscem w którym dochodzi do pojednania między bliskimi, a dzieckiem³¹. Wizyty u *Mizuko Jizo* pozwalają znaleźć pewnie rodzaj zakończenia. Przynoszą ulgę i akceptację żywym. Należy tu zaznaczyć, że nie są tylko miejscem żałobnym. Często zdarza się, że są obiektem nadziei i miłości, którym to okazuje się dużo troski i uwagi.

Podsumowanie

Aborcja w Japonii choć formalnie uznawana jest za nielegalną, to ze względu na szerokie odstępstwa gwarantowane przez Ustawę o Ochronie

30 O. Blair, *Jizo statues: the japanese statues giving closure to women who have miscarried*, <https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/jizo-statues-the-japanese-statues-giving-closure-to-women-who-have-miscarried-a7519416.html> [dostęp: 31.03.2018].

31 S. Wuudun, *In Japan, a Ritual of Mourning for Abortions*, „The New York Times” 1996, <http://www.nytimes.com/1996/01/25/world/in-japan-a-ritual-of-mourning-for-abortions.html> [dostęp: 31.03.2018].

Macierzyństwa jest powszechnie dostępna. Społeczeństwo japońskie postrzega ją jako prywatną decyzję jednostki. Pomimo problemu starzejącego się społeczeństwa nie jest traktowana jako zagrożenie dla systemu *ie*. Silne wartości rodzinne w Japonii swobodnie koegzystują z zabiegiem aborcyjnym. Publiczny krytycyzm zabiegu przerwania ciąży nie jest spotykany w tym kraju. Bez względu jednak na różnice historyczne, społeczne i kulturowe pozostaje trudną decyzją, z której konsekwencjami trzeba nauczyć się żyć dalej.

Bibliografia

- Blair O., *Jizo statues: the japanese statues giving closure to women who have miscarried*, <https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/jizo-statues-the-japanese-statues-giving-closure-to-women-who-have-miscarried-a7519416.html> [dostęp: 31.03.2018].
- Fifield A., *In Japan, single mothers struggle with poverty and a 'culture of shame'*, https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/in-japan-single-mothers-struggle-with-poverty-and-with-shame/2017/05/26/01a9c9e0-2a92-11e7-9081-f5405f56d3e4_story.html?utm_term=.987d8c4a50b5 [dostęp: 31.03.2018].
- Henshall K.G., *Historia Japonii*. BELLONA 2011.
- Jelonek B., *Japońskie pojęcie ie*, <http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/64701/> [dostęp: 31.03.2018].
- Johnston R., *Historical abortion statistics, Japan*, Johnston's Archive, <http://www.johnstonsarchive.net/policy/abortion/ab-japan.html> [dostęp: 18.02.2018].
- Kakuzaki S., *Abortion in Japan – What you need to know*, Healthy Tokyo, <https://healthytokyo.com/blog/birth-control-pills-in-japan-and-other-contraceptives-a-basic-guide/> [dostęp: 17.02.2018].
- Kakuzaki S., *Birth control pills in Japan and other contraceptives – A basic guide*, Healthy Tokyo, <https://healthytokyo.com/blog/birth-control-pills-in-japan-and-other-contraceptives-a-basic-guide/> [dostęp: 17.02.2018].
- Kato M., *Abortion still key birth control*, „The Japan Times”, <https://www.japantimes.co.jp/news/2009/10/20/reference/abortion-still-key-birth-control/#.WrQAQ4jwZPb> [dostęp: 24.02.2018].
- Maternal Health Act (Act No. 156 of July 13, 1948)*, <http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=2603&vm=04&re=02> [dostęp: 31.03.2018].

- Norgren T., *Abortion before Birth Control: The Politics of Reproduction in Postwar Japan* Princeton, NJ: Princeton University Press 2001.
- Ohashi Y., *Eugenic Laws and the Criminalization of Abortion in Japan*, CGS Newsletter, http://web.icu.ac.jp/cgs_e/2015/09/nl018-06.html.
- PENAL CODE (Act No. 45 of 1907), <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf> [dostęp: 30.03.2018].
- Supreme Court of Japan, *Outline of Criminal Justice in JAPAN*, 2016.
- Wuudun S., *In Japan, a Ritual of Mourning for Abortions*, „The New York Times” 1996, <http://www.nytimes.com/1996/01/25/world/in-japan-a-ritual-of-mourning-for-abortions.html> [dostęp: 31.03.2018].

ABSTRAKT

POMIĘDZY PRAWEM A SYSTEMEM IE – ABORCJA W JAPONII

Aborcja to temat budzący w Polsce wiele emocji i kontrowersji. Jej dopuszczalność oraz granice dzieli zarówno środowiska naukowe jak i zwykłych obywateli. Czy sytuacja ma się podobnie w Kraju Kwitnącej Wiśni? Jaka jest geneza obecnych regulacji aborcyjnych w ustawodawstwie japońskim? Czy i jak przyjęte rozwiązania prawne różnią się od naszych polskich? W niniejszym referacie poddane analizie zostaną przesłanki dopuszczalności aborcji w Japonii. Rozpatrzone zostaną zarówno aspekty medyczne jak i prawne, a także poruszona zostanie kwestia tego czy głos ojca nienarodzonego dziecka ma znaczenie. Ponad to, autorka podejmie się próby ustalenia zależności pomiędzy wysokim wskaźnikiem statystycznym przeprowadzonych aborcyjnych, a społecznym nastawieniem do środków antykoncepcyjnych. Gdzie we współczesnej Japonii oraz w jej systemie ie (system rodzinny) wpisuje się aborcja?

SŁOWA KLUCZOWE: aborcja, Japonia, mizuko, rodzina, ustaw o ochronie macierzyństwa.
